

گزارش فصلی تحولات اقتصاد ایران

مدیریت تحقیقات اقتصادی بانک خاورمیانه

شماره یک - ۱۰ آذر ۱۳۹۴

آمار و اطلاعات استفاده شده در این فصلنامه جدیدترین و به‌روزترین آمار و اطلاعاتی است که در زمان انتشار فصلنامه از منابع رسمی و معتبری که در متن یا زیرنویس‌ها ذکر شده‌اند قابل دسترسی بوده است. آمار، اطلاعات و تحلیل‌های ارائه شده در این فصلنامه صرفاً جنبه اطلاع‌رسانی داشته و هیچ تعهدی را از سوی بانک خاورمیانه و یا سازمان‌ها و افراد وابسته به آن ایجاد نمی‌نماید.

فهرست

۱. آمار فصلی در یک نگاه ۱
۲. بخش واقعی ۲
- ۱-۱. انرژی ۳
- ۱-۲. صنعت ۴
۲. نیروی انسانی ۴
۳. روند قیمت‌ها ۴
۴. تراز پرداخت‌ها ۸
- ۴-۱. تراز حساب جاری ۹
- ۴-۲. نرخ ارز ۱۰
۵. متغیرهای پولی و اعتباری ۱۱
۶. وضعیت مالی دولت ۱۳
۷. بازار سرمایه ۱۴
۸. دیگر تحولات اقتصادی ۱۵
۹. ایران در قیاس با کشورهای همسایه ۱۷

آمار فصلی در یک نگاه

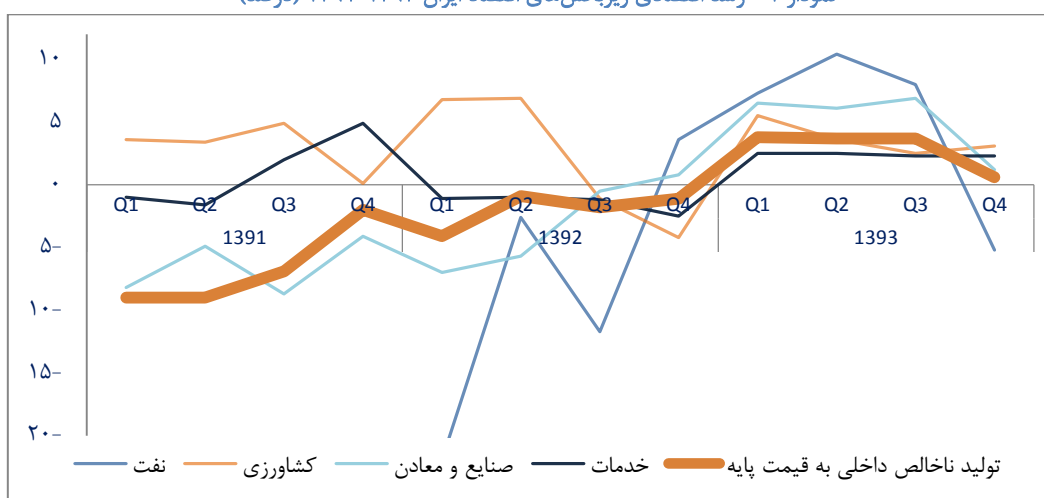
شاخص	سال ۱۳۹۳	بهار ۱۳۹۳	تابستان ۱۳۹۳	پاییز ۱۳۹۳	زمستان ۱۳۹۳	بهار ۱۳۹۴	تابستان ۱۳۹۴
مشارکت و بیکاری (درصد)							
نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	۱۰/۶	۱۰/۷	۹/۵	۱۰/۵	۱۱/۵	۱۰/۸	۱۰/۹
نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله	۲۵/۲	۲۴/۸	۲۲/۹	۲۵/۷	۲۷/۴	۲۵/۰	۲۵/۷
نرخ مشارکت جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	۳۷/۲	۳۷/۱	۳۷/۲	۳۷/۳	۳۷/۳	۳۸/۰	۳۸/۹
رشد زیربخش‌ها به قیمت ثابت (درصد)							
نفت	۴/۸	۷/۳	۱۰/۴	۸	-۵/۲		
کشاورزی	۳/۸	۵/۵	۳/۶	۲/۵	۳/۱		
صنایع و معادن	۵/۰	۶/۵	۶/۱	۶/۹	۱/۲		
خدمات	۲/۴	۲/۵	۲/۵	۲/۳	۲/۳		
تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه	۳/۰	۳/۸	۳/۷	۳/۷	-۰/۶		
تولید ناخالص داخلی بدون نفت	۲/۸	۳/۴	۳/۲	۳/۲	۱/۳		
رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	۳/۵	۲/۵	۲/۲	۱۵/۴	-۱۷/۷		
نفت (هزار بشکه در روز)							
تولید	۳۰۶۳	۳۰۲۱۵	۳۰۱۳	۳۰۰۵	۳۰۱۵		
صادرات	۱۴۳۵	۱۵۵۱	۱۳۷۲	۱۳۸۶	۱۴۲۸		
تورم (درصد)							
رشد شاخص بهای مصرف کننده	۱۵/۶	۱۶/۲	۱۴/۶	۱۵/۵	۱۶/۰	۱۶/۳	۱۲/۸
رشد شاخص بهای تولید کننده	۱۴/۸	۱۸/۵	۱۶/۱	۱۳/۴	۱۱/۸	۷/۴	۵/۳
رشد شاخص بهای کالاهای قابل تجارت	۱۱/۹	۱۳/۲	۱۰/۶	۱۱/۹	۱۲/۱	۱۳/۹	۹/۷
رشد شاخص بهای کالاهای غیرقابل تجارت	۲۰/۳	۲۰/۲	۱۹/۸	۲۰/۲	۲۱/۲	۱۹/۴	۱۶/۷
تراز پرداخت‌ها (میلیون دلار)							
صادرات نفتی	۵۵,۳۵۲	۱۷,۵۰۸	۱۶,۰۸۷	۱۲,۲۹۶	۹,۴۶۱	۷,۷۵۸	
صادرات غیرنفتی	۳۱,۱۱۹	۷,۲۰۰	۷,۸۶۷	۸,۱۲۷	۷,۹۲۵		
واردات کالا	۶۵,۰۷۹	۱۵,۵۹۵	۱۷,۳۶۱	۱۵,۴۳۸	۱۶,۶۸۵		
تراز حساب کالا	۲۱,۳۹۲	۹,۱۱۳	۶,۵۹۳	۴,۹۸۵	۷۰۱		
تراز بازرگانی غیرنفتی	-۳۰,۰۱۲	-۷,۰۳۶	-۸,۹۶۷	-۶,۴۰۹	-۷,۶۰۰		
نرخ دلار در بازار آزاد (ریال)	۳۲,۸۰۱	۳۲,۲۵۷	۳۱,۴۸۲	۳۲,۹۳۱	۳۴,۵۵۶	۳۳,۲۷۹	۳۳,۴۸۲
نرخ دلار در بازار بین بانکی (ریال)	۲۶,۵۰۹	۲۵,۵۱۰	۲۶,۲۷۶	۲۶,۷۷۲	۲۷,۵۳۰	۲۸,۴۹۹	۳۰,۲۱۰
متغیرهای پولی و اعتباری (هزار میلیارد ریال)							
پایه پولی	۱,۳۱۱/۵	۱,۱۵۹/۴	۱,۱۵۲/۸	۱,۲۰۳/۲	۱,۳۱۱/۵	۱,۳۱۷/۲	۱,۳۷۵/۰
بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی	۸۵۸/۰	۶۷۸/۳	۶۹۰/۷	۷۷۳/۵	۸۵۸/۰	۸۱۳/۷	۸۰۶/۰
حجم پول	۱,۲۰۷/۶	۱,۱۴۶/۸	۱,۲۰۰/۶	۱,۱۵۵/۸	۱,۲۰۷/۶	۱,۱۲۳/۸	۱,۱۸۰/۲
اسکناس و مسکوک	۳۵۱/۷	۲۹۰/۱	۲,۲۹۲/۳	۲۹۰/۹	۳۵۱/۷	۲۹۷/۶	۳۰۶/۴
سپرده های دیداری	۸۵۵/۹	۸۵۶/۸	۹۰۸/۳	۸۶۴/۹	۸۵۵/۹	۸۲۶/۲	۸۷۲/۸
شبه پول	۶۶۱/۶۳	۵۵۰/۷۱۰	۵۸۶۵/۲	۶,۲۶۸/۰	۶,۶۱۶/۳	۷,۰۲۲/۹	۷,۵۴۷/۳
نقدینگی	۷,۸۲۳/۸	۶,۶۵۳/۹	۷,۰۶۵/۸	۷,۴۲۳/۸	۷,۸۲۳/۸	۸,۱۶۶/۷	۸,۷۱۶/۷
وضع مالی دولت (میلیارد ریال)							
درآمدها	۱,۶۰۹,۵۰۱	۲۹۸,۷۹۳	۴۷۰,۰۸۶	۲۸۱,۲۵۳	۴۵۹,۳۶۸	۲۹۳,۲۱۷	۴۵۲,۶۹۶
درآمدهای مالیاتی	۷۰۹,۶۵۲	۱۲۰,۴۸۹	۱۹۳,۳۷۰	۱۶۴,۸۶۶	۲۳۰,۹۲۷	۱۴۲,۱۸۱	۱۹۱,۹۲۱
درآمدهای نفتی	۶۲۸,۸۳۷	۱۳۸,۳۴۵	۲۲۱,۶۱۹	۱۵۰,۳۷۱	۱۱۸,۵۰۲	۱۰۰,۱۲۰	۱۷۹,۳۲۷
سایر درآمدهای جاری	۲۶۸,۳۱۱	۳۹,۳۵۹	۵۴,۴۲۸	۶۵,۳۰۷	۱۰۹,۳۱۸	۵۰,۶۰۸	۸۰,۱۲۸
سایر درآمدهای سرمایه‌ای	۲,۷۰۱	۶۰۰	۶۷۰	۷۱۰	۷۲۲	۳۰۸	۱,۳۱۹
هزینه‌ها	۱,۷۳۷,۸۱۶	۳۳۲,۳۳۹	۴۶۶,۱۹۶	۴۴۸,۵۲۹	۴۹۰,۷۵۳	۳۵۹,۵۷۹	۴۹۰,۳۱۵
پرداخت‌های جاری	۱,۴۳۸,۳۱۶	۳۳۲,۰۱۹	۳۵۴,۹۳۲	۳۲۴,۶۵۲	۴۲۶,۶۷۲	۳۵۹,۱۹۴	۳۹۲,۸۴۲
پرداخت‌های عمرانی	۲۹۹,۵۰۰	۳۲۰	۱۱۱,۲۳۲	۱۲۳,۸۷۷	۶۴,۰۸۰	۳۸۵	۸۵,۸۰۴
کسری بودجه	-۱۲۸,۳۱۶	-۴۷,۳۳۳	۴,۶۷۸	-۴۴,۴۷۶	-۲۰,۷۸۵	-۹۰,۲۵۲	-۳۷,۶۱۹
بازار سرمایه (در آخرین روز فصل)							
شاخص کل	۶۲,۵۲۲	۷۲,۹۶۹	۷۱,۶۸۶	۶۹,۵۳۸	۶۲,۵۲۲	۶۳,۸۱۱	۶۱,۵۷۷
شاخص مالی	۱۳۵,۰۸۹	۱۳۹,۲۸۲	۱۲۹,۴۶۲	۱۳۳,۹۵۵	۱۳۵,۰۸۹	۱۳۸,۱۶۸	۱۳۱,۱۲۱
شاخص صنعت	۵۱,۲۹۶	۶۱,۲۷۱	۶۰,۷۵۲	۵۸,۲۹۹	۵۱,۲۹۶	۵۲,۳۱۳	۵۰,۶۶۱
ارزش بازار (هزار میلیارد ریال)	۲,۸۱۳/۲	۳,۴۸۴/۷	۳,۲۹۴/۵	۳,۱۹۲/۰	۲,۸۱۳/۲	۲,۷۹۳/۷	۲,۶۴۰/۳

مأخذ: گزارش‌های مختلف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران

۱. بخش واقعی

اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۳ از رکود خارج شد و توانست به رشد ۳/۰ درصدی دست یابد. گروه صنایع و معادن با رشد ۵/۰ درصد و گروه نفت با رشد ۴/۸ درصد اگرچه در سال ۱۳۹۳ بیشترین رشد را در بین سایر گروه‌ها تجربه کرده‌اند، اما در سه ماهه انتهایی این سال کمترین رشدها را در بین سایر گروه‌ها ثبت کرده‌اند، به نحوی که حتی رشد بخش نفت در این بازه منفی بوده است. انتظار می‌رود که رشد بخش صنایع و معادن در بهار سال ۱۳۹۴ نیز منفی شده باشد، چرا که بر اساس آخرین گزارش مرکز آمار ایران، شاخص مقدار تولید بخش صنعت در فصل نخست امسال نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد منفی ۲/۰ درصدی داشته و این رشد برای بخش معدن معادل منفی ۰/۶ درصد بوده است. بنابراین روند رشد اقتصادی ایران از زمستان سال گذشته گُند شده و علیرغم چشم‌انداز مثبت سیاسی پس از نهای شدن توافق هسته‌ای، آثار بهبود در بهار سال جاری مشاهده نشده‌اند. نمودار ۱ روند رشد اقتصادی زیربخش‌های مختلف اقتصادی را در ۳ سال گذشته نمایش می‌دهد.

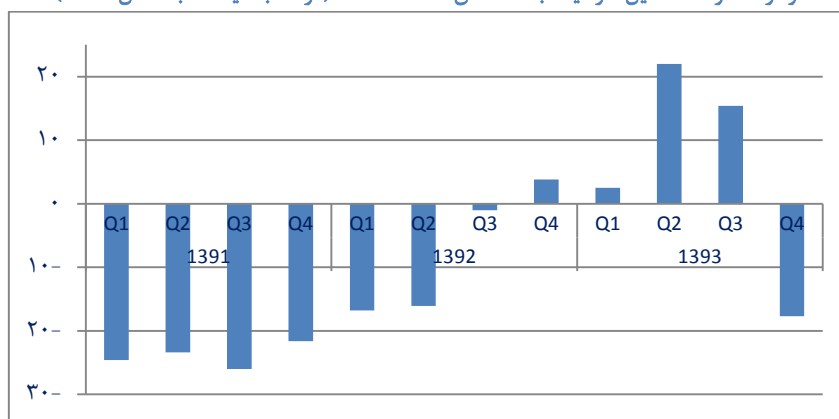
نمودار ۱ - رشد اقتصادی زیربخش‌های اقتصاد ایران ۱۳۹۱-۱۳۹۳ (درصد)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

بررسی وضعیت سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران نیز خبر از گُند شدن رشد اقتصادی می‌دهد. رشد واقعی تشکیل سرمایه در زمستان سال گذشته منفی بوده و احتمالاً با یک وقفه زمانی بر سطح تولید در فصل اول سال ۱۳۹۴ اثر منفی گذاشته است. نمودار ۲ این روند را به تصویر می‌کشد.

نمودار ۲ - رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ۱۳۹۱-۱۳۹۳ (درصد به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

مرکز آمار ایران رشد اقتصادی نیمه نخست سال جاری را یک درصد اعلام کرده و با ارایه جدول ۱ به صورت کلی آمار رشد در زیربخش‌های اقتصادی را منتشر کرده است.

جدول ۱ - رشد زیربخش‌های اقتصادی به قیمت ثابت در نیمه اول ۱۳۹۴ (درصد)

تولید ناخالص داخلی	۱/۰
کشاورزی	۵/۷
صنعت	-۱/۱
خدمات	۰/۹

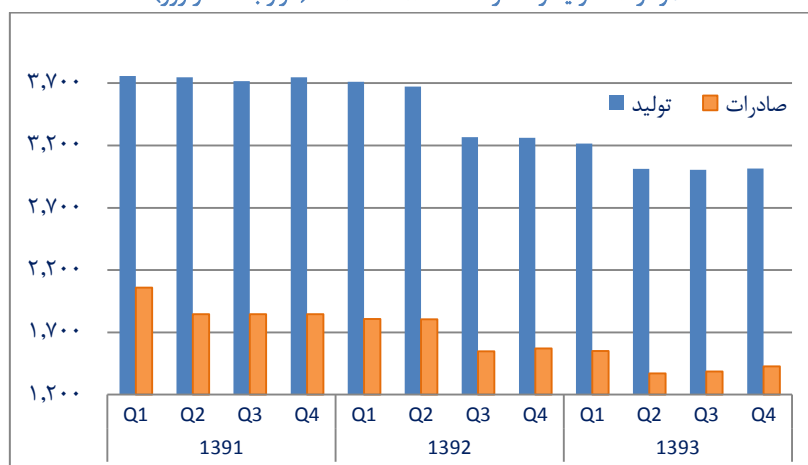
مأخذ: مرکز آمار ایران، گزارش حساب‌های ملی فصلی، شش ماهه اول سال ۱۳۹۴

در بهار امسال، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در مسکن کاهش ۶/۹ درصدی در مقایسه با فصل اول سال گذشته داشته است و بیشتر شاخص‌های عملکردی بخش ساختمان و مسکن نیز این کاهش را نشان می‌دهد.

۱-۱. انرژی

بر اساس تخمین‌ها، در سال ۲۰۱۴ ایران با ۳۴ تریلیون متر مکعب ذخایر اثبات شده گاز طبیعی بزرگترین دارنده ذخایر گاز جهان است و روسیه با ۳۲/۶ تریلیون متر مکعب ذخایر گاز طبیعی در رتبه دوم قرار گرفته است. این در حالی است که اداره اطلاعات انرژی آمریکا روسیه را بزرگترین دارنده ذخایر اثبات شده گاز طبیعی عنوان کرده است. ایران همچنین در زمینه ذخایر اثبات شده نفت، پس از ونزوئلا، عربستان و کانادا در جایگاه چهارم (با ۱۵۷/۶ میلیارد بشکه) قرار گرفته است. تولید و صادرات نفت ایران در ۳ سال اخیر عمدتاً به دلیل تحریم‌های اقتصادی روند نزولی داشته است. از ابتدای سال ۱۳۹۲ به این سو شکاف بین تولید و صادرات نفت که نشان دهنده مصرف داخلی به اضافه تغییر در موجودی انبار است، کاهش یافته و از ۱/۹ میلیون بشکه در روز در فصل اول سال ۱۳۹۲ به ۱/۶ میلیون بشکه در روز در ماه پایانی سال ۱۳۹۳ رسیده است. نمودار ۳ روند تولید و صادرات نفت خام ایران را در ۳ سال اخیر نشان می‌دهد.

نمودار ۳ - تولید و صادرات نفت ۱۳۹۱-۱۳۹۳ (هزار بشکه در روز)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

سازمان اطلاعات انرژی آمریکا (EIA) میزان تولید نفت خام ایران را در ۵ ماه نخست سال جاری بدون تغییر نسبت به زمستان سال گذشته برآورد کرده است. اما گزارش ماه سپتامبر (مهر ۱۳۹۴) سازمان اوپک از افزایش ۳ درصدی تولید نفت ایران در بهار امسال نسبت به زمستان سال گذشته حکایت دارد و به این ترتیب تولید نفت ایران در نخستین فصل سال جاری روزانه ۳/۱ میلیون بشکه در روز اعلام شده است. اگر مصرف داخلی در فصل نخست امسال بدون تغییر بوده باشد، صادرات نفت خام در این مدت به ۱/۵ میلیون بشکه در روز بالغ شده است. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خالص صادرات نفتی (شامل نفت خام و فرآورده‌های نفتی) را برای بهار امسال ۱/۴۲ میلیون بشکه در روز اعلام کرده است که ۸/۳ درصد کاهش را نسبت

به مدت مشابه سال قبل نشان می‌دهد. میانگین قیمت فروش نفت خام ایران در این فصل معادل ۶۰/۷ دلار در هر بشکه بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل کاهشی ۴۲/۹ درصدی را نشان می‌دهد. وزیر نفت از افزایش صادرات ۵۰۰ هزار بشکه نفت در روز به محض رفع تحریم‌ها خبر داده است و این امر به معنی بازگشت سطح صادرات نفت خام ایران به سطح بهار ۱۳۹۱ (قبل از اجرای تحریم‌های نفتی) خواهد بود. البته این ۵۰۰ هزار بشکه در این ۲ سال با محاسبه نفت یکصد دلاری رقمی معادل روزانه ۵۰ میلیون دلار را از دسترس کشور خارج کرده و حالا با محاسبه نفت ۵۰ دلاری روزانه ۲۵ میلیون دلار به درآمدهای ارزی ایران می‌افزاید. همچنین مصرف داخلی گاز طبیعی در بهار امسال با ۷ درصد افزایش نسبت به مدت مشابه سال گذشته به ۴۴۵/۴ میلیون متر مکعب در روز و خالص صادرات آن به ۴/۲ میلیون متر مکعب در روز رسید.

۲-۱. صنعت

تعداد جوازهای صادر شده برای تأسیس واحدهای صنعتی در سال ۹۳ نسبت به سال پیش از آن ۴/۳ درصد کاهش یافت تا سرمایه‌گذاری در صنعت رشد منفی ۱۶/۴ درصدی داشته باشد. بدین ترتیب به احتمال زیاد تعداد و میزان سرمایه‌گذاری پروانه‌های بهره‌برداری از واحدهای صنعتی در فصل اول سال ۱۳۹۴ روند نزولی داشته است. رشد ارزش افزوده گروه صنایع و معادن از بهار سال ۱۳۹۳ رو به کاهش بوده و این امر حاکی از احتمال توقف رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۴ است. به استثنای صنایع خودروسازی، نسبت موجودی انبار به تولید در میان صنایع بورسی در سال ۱۳۹۳ به بیشترین حد خود در ۵ سال اخیر رسید و از ضعف تقاضا برای این صنایع حکایت دارد.

۲. نیروی انسانی

جمعیت ایران در پایان سال ۱۳۹۳ با رشد ۱/۲ درصدی به ۷۷/۸ میلیون نفر بالغ شد که از این میزان ۵۶/۴ میلیون نفر در شهرها سکونت داشته و ۲۱/۴ میلیون نفر دیگر روستایی محسوب می‌شوند. نرخ بیکاری کشور در بهار امسال به ۱۰/۸ و در تابستان به ۱۰/۹ رسیده است. جدول ۲ جزئیات وضعیت نیروی کار را در تابستان سال ۱۳۹۴ به تصویر می‌کشد.

جدول ۲ - شاخص‌های نیروی کار به تفکیک جنسیت و نقاط شهری و روستایی - تابستان ۱۳۹۴ (درصد)

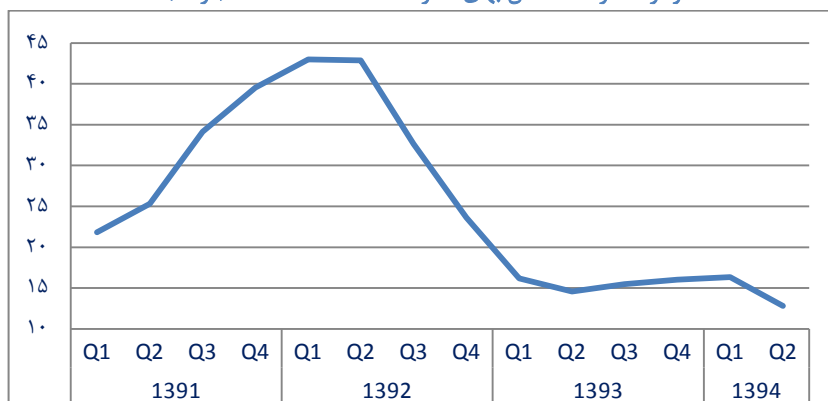
نقاط روستایی	نقاط شهری	زن	مرد	کل کشور	
۴۱/۱	۳۸/۱	۱۳/۸	۶۴/۲	۳۸/۹	نرخ مشارکت جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
۷/۴	۱۲/۲	۱۹/۹	۸/۹	۱۰/۹	نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
۷/۴	۱۲/۲	۱۹/۹	۸/۹	۱۰/۹	نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر
۱۷/۸	۲۹/۷	۴۴/۲	۲۱/۶	۲۵/۷	نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله
۱۶/۱	۲۶/۲	۴۱/۳	۱۹/۰	۲۳/۴	نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله
۵۲/۱	۵/۷	۲۴/۰	۱۸/۳	۱۹/۲	سهم اشتغال در بخش کشاورزی
۲۵/۹	۳۴/۸	۲۲/۹	۳۴/۰	۳۲/۲	سهم اشتغال در بخش صنعت
۲۲/۱	۵۹/۵	۵۳/۱	۴۷/۸	۴۸/۶	سهم اشتغال در بخش خدمات
۱۱/۵	۷/۳	۴/۶	۹/۲	۸/۵	سهم اشتغال ناقص

مأخذ: مرکز آمار ایران، چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار، تابستان ۱۳۹۴

۳. روند قیمت‌ها

شاید مهمترین دستاورد دولت یازدهم در زمینه اقتصاد کنترل تورم باشد. روند رشد سطح عمومی قیمت‌ها از فصل سوم سال ۱۳۹۲ و همگام با روی کار آمدن دولت جدید نزولی شد. نمودار ۴ روند تورم را از ابتدای سال ۱۳۹۱ تا فصل دوم سال ۱۳۹۴ به تصویر می‌کشد که از آن به خوبی دستاورد کنترل تورم قابل استنباط است.

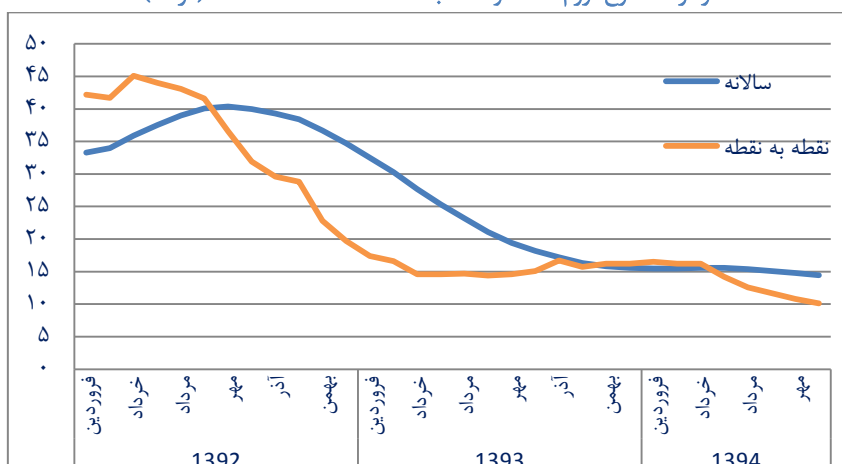
نمودار ۴ - رشد شاخص بهای مصرف کننده ۱۳۹۱-۱۳۹۴ (درصد)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی

همچنین در نمودار ۵ مشاهده می‌کنیم که نرخ تورم نقطه به نقطه در مهر ماه و آبان ماه به حدود ۱۰ درصد فرو افتاده است.

نمودار ۵ - نرخ تورم سالانه و نقطه به نقطه ماهانه ۱۳۹۲-۱۳۹۴ (درصد)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی

نرخ تورم در گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها از تابستان سال گذشته به این سو روندی صعودی به خود گرفت و در بهار سال جاری به ۱۸/۸ درصد رسید، اگرچه در تابستان با کاهشی محسوس به ۱۲/۶ درصد رسید. تورم در گروه دخانیات بیشترین نوسان را در ۳ سال گذشته تجربه کرده، به طوری که نرخ تورم این گروه در پاییز سال ۱۳۹۱ برابر با ۱۱۰/۹ درصد بوده و در تابستان سال ۱۳۹۴ به منفی ۴/۵ درصد فرو افتاده است. به طور کلی در تابستان سال جاری نرخ تورم در همه گروه‌ها به جز تحصیل نسبت به فصل بهار کاهش یافته و همین امر نرخ تورم مصرف کننده را به سطح نازل ۱۲/۸ درصد رسانده است. جدول ۳ نرخ تورم را در گروه‌های مختلف مصرفی به تصویر می‌کشد.

جدول ۳ - نرخ تورم در گروه‌های مختلف مصرفی (درصد)

۱۳۹۴		۱۳۹۳			۱۳۹۲					
تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	
۱۲/۶	۱۸/۸	۱۲/۲	۱۰/۲	۶/۴	۷/۲	۲۵/۹	۳۹/۴	۵۱/۳	۵۵/۲	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
-۴/۵	-۵/۱	-۴/۹	-۷/۴	-۷/۶	-۴/۳	۷/۳	۳۲/۱	۸۸/۰	۹۱/۸	دخانیات
۱۰/۸	۱۳/۴	۱۵/۲	۱۶/۵	۱۹/۴	۲۳/۸	۳۱/۴	۴۵/۱	۶۲/۰	۶۳/۵	پوشاک و کفش
۱۲/۶	۱۴/۰	۱۵/۶	۱۶/۱	۱۶/۱	۱۹/۴	۲۰/۶	۲۰/۵	۲۱/۴	۱۷/۹	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۶/۰	۷/۳	۸/۹	۸/۷	۹/۷	۱۵/۵	۲۵/۶	۴۴/۷	۷۸/۳	۸۰/۴	اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه
۲۴/۶	۳۳/۱	۳۳/۲	۳۰/۵	۳۱/۶	۳۱/۳	۳۴/۵	۳۸/۹	۴۴/۶	۳۶/۲	بهداشت و درمان
۱۱/۲	۱۳/۹	۲۱/۵	۲۴/۱	۲۵/۷	۲۵/۰	۱۶/۹	۳۰/۰	۴۸/۵	۴۹/۵	حمل و نقل
۲/۰	۵/۵	۱۱/۹	۱۱/۶	۱۲/۷	۷/۱	-۰/۶	۶/۵	۱۰/۵	۱۳/۱	ارتباطات
۱۸/۹	۲۲/۲	۲۸/۶	۲۲/۸	۱۸/۵	۱۷/۶	۱۶/۳	۲۸/۴	۴۹/۶	۵۵/۹	تفریح و امور فرهنگی
۱۱/۰	۱۰/۸	۱۰/۸	۱۳/۶	۱۳/۳	۱۳/۵	۱۳/۵	۱۳/۰	۱۲/۱	۱۱/۵	تحصیل
۱۷/۷	۱۹/۱	۱۸/۱	۱۸/۱	۱۸/۵	۲۰/۸	۲۹/۱	۳۵/۷	۴۵/۲	۵۰/۸	رستوران و هتل
۱۱/۰	۱۳/۲	۱۵/۱	۱۴/۱	۱۵/۵	۱۹/۲	۲۹/۱	۴۶/۷	۵۵/۰	۶۸/۹	کالاها و خدمات متفرقه

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، شماره‌های مختلف

همچنین در جدول ۴ نرخ تورم نقطه به نقطه ماهانه گروه‌های مختلف در سال ۱۳۹۴ مشاهده می‌شود.

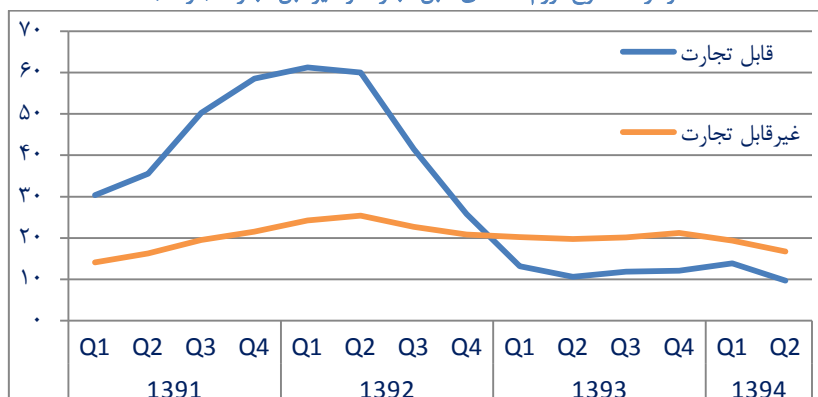
جدول ۴ - نرخ تورم نقطه به نقطه ماهانه ۱۳۹۴ (درصد)

فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	
۱۴/۹	۲۰/۸	۲۰/۸	۱۶/۰	۱۲/۰	۱۰/۰	۷/۱	۶/۴	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
-۴/۴	-۵/۶	-۵/۳	-۴/۹	-۴/۵	-۴/۲	-۲/۰	-۱/۵	دخانیات
۱۴/۸	۱۳/۰	۱۲/۳	۱۱/۳	۱۰/۷	۱۰/۳	۹/۸	۹/۸	پوشاک و کفش
۱۴/۵	۱۴/۰	۱۳/۴	۱۳/۳	۱۲/۴	۱۲	۱۱/۸	۱۱/۸	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۸/۴	۷/۰	۶/۴	۶/۴	۵/۹	۵/۶	۵/۳	۴/۸	اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه
۳۳/۲	۳۳/۵	۳۲/۶	۲۶/۱	۲۴/۳	۲۳/۳	۲۳/۶	۲۱/۹	بهداشت و درمان
۲۱/۸	۷/۸	۱۲/۲	۱۱/۳	۱۱/۵	۱۰/۹	۱۰/۰	۱۰/۲	حمل و نقل
۱۱/۵	-۱/۵	-۳/۴	-۳/۲	۴/۴	۴/۸	۴/۷	۶/۰	ارتباطات
۲۴/۲	۲۳/۵	۱۸/۸	۱۹/۱	۱۸/۸	۱۸/۸	۱۷/۷	۵/۴	تفریح و امور فرهنگی
۱۰/۷	۱۰/۷	۱۱/۱	۱۱/۱	۱۱/۰	۱۱/۰	۲۲/۰	۲۰/۹	تحصیل
۱۹/۴	۱۹/۲	۱۸/۷	۱۸/۴	۱۷/۹	۱۶/۹	۱۵/۸	۱۵/۲	رستوران و هتل
۱۴/۷	۱۲/۷	۱۲/۲	۱۱/۲	۱۰/۶	۱۱/۳	۱۰/۶	۱۰/۹	کالاها و خدمات متفرقه

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، شماره‌های مختلف

در خصوص تفکیک کالاهای مصرفی به دو بخش قابل تجارت و غیرقابل تجارت، باید اذعان داشت که تورم در سال‌های اخیر در گروه کالاهای قابل تجارت شدیدتر از گروه کالاهای غیرقابل تجارت بوده و این امر با اقتصاد نفتی ایران که با بیماری هلندی دست به گریبان بوده تضاد دارد. در واقع با رشد انفجاری نرخ ارز در سال ۱۳۹۱ روندی برخلاف بیماری هلندی در اقتصاد ایران شکل گرفته و به این ترتیب می‌توان ادعا کرد که واردات گران‌تر به تورم در ایران دامن زده است. اما با ثبات نرخ ارز از نیمه دوم سال ۱۳۹۲ به این سو از رشد شتابان سطح عمومی قیمت‌های کالاهای قابل تجارت کاسته شده و روند تورم در این دسته از کالاها نزولی گشته است و مجدداً اقتصاد ایران وضعیت بیماری هلندی را در رشد بیشتر شاخص قیمت کالاهای غیرقابل تجارت تجربه کرده است. این مسأله را می‌توان در نمودار ۶ مشاهده کرد.

نمودار ۶ - نرخ تورم کالاهای قابل تجارت و غیرقابل تجارت (درصد)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی - قابل تجارت و غیرقابل تجارت

جدول ۵ نرخ تورم نقطه به نقطه ماه‌های سال ۱۳۹۴ را نسبت به ماه مشابه سال قبل نشان می‌دهد.

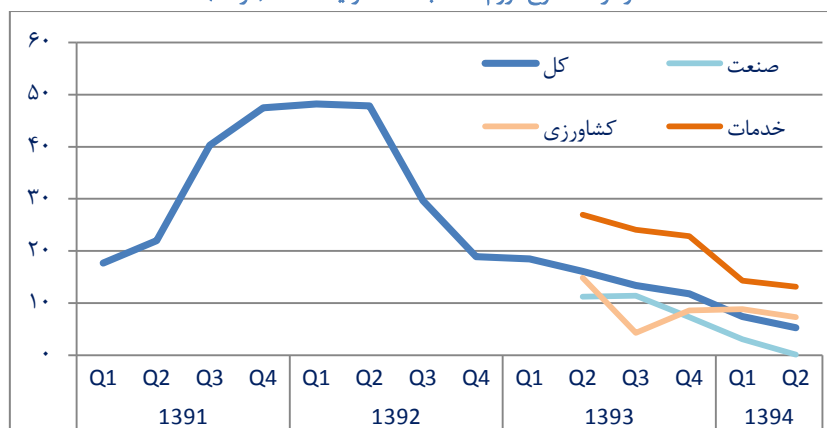
جدول ۵ - نرخ تورم نقطه به نقطه کالاهای قابل تجارت و غیرقابل تجارت ۱۳۹۴ (درصد)

مهر	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین	
۶/۳	۸/۰	۹/۳	۱۱/۷	۱۴/۵	۱۳/۸	۱۳/۴	قابل تجارت
۱۶/۳	۱۶/۲	۱۶/۶	۱۷/۲	۱۸/۴	۱۹/۳	۲۰/۵	غیرقابل تجارت

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی - قابل تجارت و غیرقابل تجارت

به طور کلی به نظر می‌رسد تورم مصرف کننده در ابعاد مختلف (کل، قابل تجارت و غیرقابل تجارت) در سال ۱۳۹۴ به سمت رقمی حدود ۱۵ درصد در حال همگرایی است که مسؤولان دولتی این وضعیت را هسته سخت تورم نامیده‌اند. تورم تولید کننده نیز در فصل اول سال جاری به روند نزولی خود ادامه داده و حتی تک رقمی (۷/۴ درصد نسبت به فصل مشابه سال گذشته) شده است. از آنجا که تورم تولید کننده با یک وقفه زمانی بر تورم مصرف کننده اثر می‌گذارد، می‌توان به تک رقمی شدن تورم مصرف کننده در سال جاری امید داشت. نمودار ۷ تورم تولید کننده را در سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۱ به تصویر می‌کشد.

نمودار ۷ - نرخ تورم نقطه به نقطه تولید کننده (درصد)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های شاخص قیمت تولید کننده

در یک سال گذشته تورم در بخش خدمات بیش از سایر بخش‌ها بوده، اگرچه در بهار سال جاری کاهش قابل توجهی داشته است. فقط بخش کشاورزی در بهار و تابستان امسال تا حدودی در مقابل کاهش تورم مقاومت نشان داده است. با توجه به مشکلات طرف عرضه در بخش کشاورزی و خشکسالی موجود در کشور، می‌توان گفت که این بخش در سال جاری سیاست‌های کنترل تورمی دولت را تهدید می‌کند.

در جدول ۶ نرخ تورم تولید کننده نقطه به نقطه برای ماه‌های سال ۱۳۹۴ نسبت به ماه مشابه سال قبل نمایش داده شده است.

جدول ۶ - نرخ تورم نقطه به نقطه تولید کننده ۱۳۹۴ (درصد)

کل	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان
۵/۱	۶/۰	۷/۵	۵/۷	۵/۶	۴/۶	۴/۵	۳/۹	
صنعت	۱/۸	۲/۴	۱/۴	۱/۰	-۱/۹	-۲/۶	-۳/۰	
کشاورزی	۹/۷	۶/۰	۱۰/۸	۷/۸	۷/۱	۷/۱	۶/۶	
خدمات	۱۴/۹	۱۳/۶	۱۴/۵	۱۲/۰	۱۲/۹	۱۴/۶	۱۴/۶	

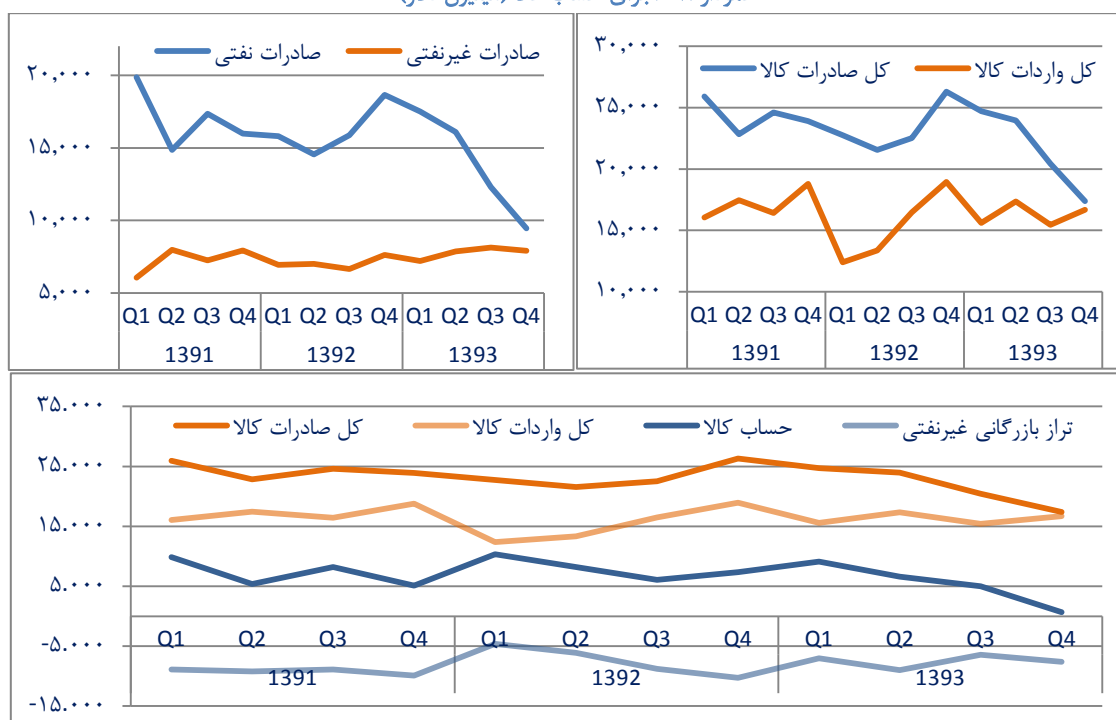
مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های شاخص قیمت تولید کننده

منفی شدن نرخ تورم بخش صنعت در ماه‌های اخیر معضل ورود صنعت به فاز رکودی را تأیید می‌کند.

۴. تراز پرداختها

صادرات نفتی ایران از زمستان سال ۱۳۹۲ و همگام با کاهش شدید قیمت نفت روند نزولی به خود گرفته است. همین امر آفت ۳۳/۱ درصدی تراز بازرگانی را در سال ۱۳۹۳ در مقایسه با سال قبل از آن رقم زده است. نمودار ۸ وضعیت متغیرهای حساب کالا را در فاصله سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۳ به تصویر می‌کشد.

نمودار ۸ - اجزای حساب کالا (میلیون دلار)

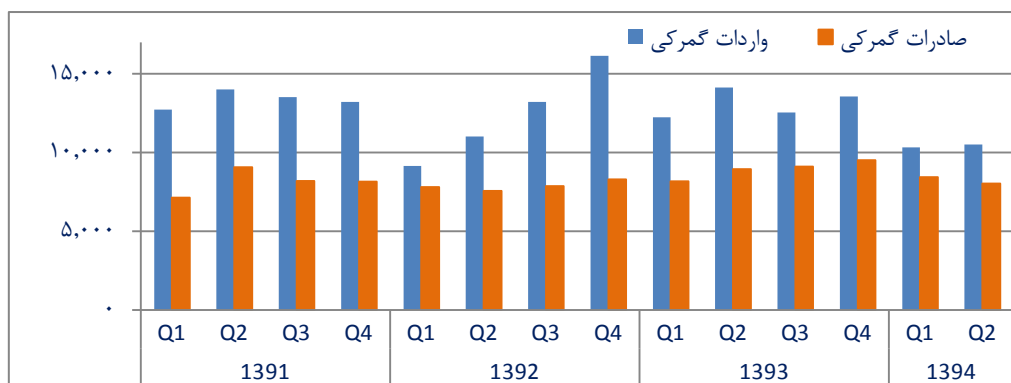

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

مشاهده می‌شود که صادرات غیرنفتی بدون توجه به نوسانات شدید صادرات نفت، به مسیر ملایم رو به رشد خود ادامه می‌دهد. برخی کارشناسان ادعا می‌کنند که صادرات غیرنفتی ما نیز به شدت به نفت وابسته است، در حالی که از روی نمودار می‌توان دریافت که امکان تمرکز بر صادرات غیرنفتی بدون توجه به شرایط حاکم بر بخش نفت وجود دارد. اما به هر حال کاهش صادرات نفت سطح حساب کالا را در زمستان سال ۱۳۹۳ به کمترین مقدار آن در ۳ سال اخیر رسانده است. داده‌های گمرک برای فصل اول سال جاری از رشد ۳/۳ درصدی صادرات و رشد منفی ۱۵/۶ درصدی واردات نسبت به مدت مشابه سال

قبل حکایت دارند. در فصل دوم سال نیز صادرات رشد منفی ۱۰/۳ درصدی داشته، در حالی که واردات ۲۵/۶ درصد نسبت به تابستان سال گذشته تنزل یافته است. بنابراین وضعیت تراز بازرگانی غیرنفتی کشور در سال جاری بهبود یافته، اگرچه تجارت روندی نزولی در پیش گرفته است. نمودار ۹ روند صادرات و واردات گمرکی را نمایش می‌دهد.

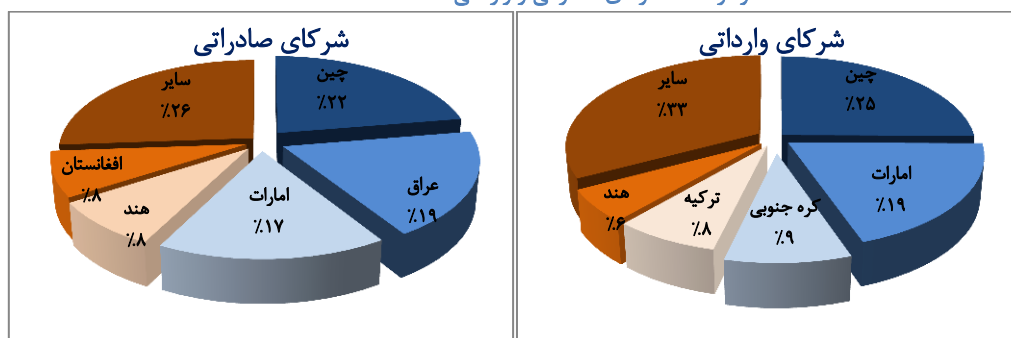
نمودار ۹ - واردات و صادرات گمرکی (میلیون دلار)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های گزیده آمارهای اقتصادی؛ و گمرک جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های ماهانه

صادرات گمرکی کشور در ۷ ماهه نخست سال ۱۳۹۴ معادل ۱۹/۳ میلیارد دلار و واردات گمرکی کشور در همین مدت معادل ۲۴/۱ میلیارد دلار بوده است. صادرات نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۵ درصد و واردات ۲۱ درصد کاهش یافته است. نمودار ۱۰ شرکای تجاری ایران در این مدت را نشان می‌دهند.

نمودار ۱۰ - شرکای صادراتی و وارداتی ۷ ماهه نخست ۱۳۹۴

مأخذ: گزارش‌های ماهانه گمرک

نکته قابل توجه این است که تراز بازرگانی کشور (مجموع نفتی و غیرنفتی) در زمستان سال ۱۳۹۳ به صفر نزدیک شده و با توجه به تداوم قیمت‌های پایین نفت، این وضعیت در سال جاری نیز ادامه یافته است. بنابراین می‌توان انتظار داشت که رشد ذخایر خارجی کشور دچار چالش شده و از این طریق بر رشد پایه پولی اثر گذاشته باشد. در این شرایط مشاهده می‌کنیم که دولت با خیال راحت‌تری برای نیمه دوم سال سیاست انبساطی پولی را در دستور کار قرار داده است.

۴-۱. تراز حساب جاری

تراز حساب جاری از زمستان سال ۱۳۹۱ به این سو همواره مثبت بود تا این که در زمستان سال ۱۳۹۳ به موازات افت چشمگیر حساب کالا این تراز منفی شد. در واقع خالص واردات ۲ میلیارد دلاری خدمات در این فصل با حساب کالای ۷۰۱ میلیون دلاری تراز نشده و حساب درآمد و حساب انتقالات جاری نیز همچون همیشه تأثیر چندانی بر حساب جاری نداشتند. جدول ۷ وضعیت تراز حساب جاری را در ۳ سال اخیر نشان می‌دهد.

جدول ۷ - زیربخش‌های تراز حساب جاری (میلیون دلار)

	۱۳۹۳				۱۳۹۲				۱۳۹۱			
	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار
خالص حساب کالا	۷۰۱	۴,۹۸۵	۶,۵۹۳	۹,۱۱۳	۷,۳۳۶	۶,۰۶۵	۸,۲۰۱	۱۰,۳۶۸	۵,۱۱۴	۸,۱۹۵	۵,۳۷۵	۹,۸۷۵
خالص حساب خدمات	-۱,۹۸۶	-۱,۳۴۲	-۱,۳۸۷	-۲,۲۷۰	-۲,۵۱۳	۴,۷۲۳	-۴,۶۰۲	-۴,۷۴۵	-۸,۰۵۴	-۴,۳۲۱	-۴,۹۱۹	-۳,۴۳۵
خالص حساب درآمد	۱۴۶	۲۹۷	۲۸۹	۲۱۱	۴۸۰	۱۴۵	۱۴۸	۳۴۲	۲۴۸	۴۱۷	۲۳۰	۱۴۲
خالص حساب انتقالات جاری	۱۳۱	۱۲۹	۱۲۶	۱۲۵	۱۴۶	۱۴۴	۱۴۶	۱۴۹	۱۵۵	۱۵۱	۱۲۸	۱۱۸
تراز حساب جاری	-۱,۰۰۸	۴,۰۶۹	۵,۶۲۱	۷,۱۷۹	۵,۴۴۹	۱۱,۰۷۷	۳,۸۹۳	۶,۱۱۴	-۲,۵۳۷	۴,۴۴۲	۸۱۴	۶,۷۰۰

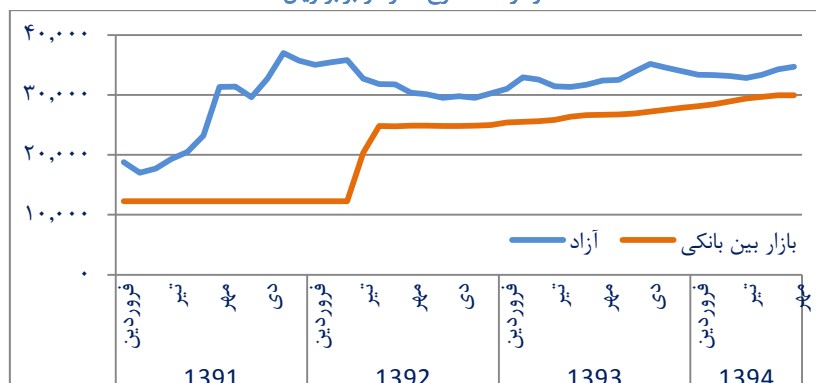
مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

بر اساس گزارش مقدماتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، تراز حساب جاری در بهار سال جاری با کاهش ۴۵/۱ درصدی نسبت به دوره مشابه سال قبل به ۳/۹ میلیارد دلار رسید. خالص حساب کالا در این مدت معادل ۴/۸ میلیارد دلار (۱۷/۷ میلیارد دلار صادرات و ۱۲/۹ میلیارد دلار واردات) بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل حدود ۹۰ درصد کاهش را نشان می‌دهد. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران عامل اصلی این کاهش را افت ۳۹/۳ درصدی صادرات نفتی عنوان کرده است، در حالی که کاهش چشمگیر صادرات غیرنفتی نیز در این زمینه نقش اساسی داشته است.

۵. نرخ ارز

از ابتدای سال ۱۳۹۱ شکاف بین نرخ ارز مرجع (رقم پیش‌بینی شده برای ارزش دلار آمریکا توسط دولت در بودجه سنواتی) و نرخ ارز آزاد (تعیین شده توسط نیروهای عرضه و تقاضا در بازار) رو به افزایش نهاد و در بهمن ماه سال ۱۳۹۱ این شکاف به حداکثر خود معادل ۲۴,۷۳۴ ریال رسید. در این ماه نرخ ارز در بازار آزاد نیز به بیشینه خود رسید و به متوسط ۳۶,۹۹۴ ریال به ازای هر دلار بالغ شد. از ۱۲ تیر ماه ۱۳۹۲ نرخ ارز مرجع حذف و نرخ ارز روزانه توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ شد. به موازات این امر، پس از انتخابات ریاست جمهوری و با پیروزی دولت تدبیر و امید، از شدت رشد نرخ ارز در بازار آزاد کاسته شد و روند نسبتاً باثباتی در این بازار حاکم شد. به این ترتیب شکاف بین نرخ ارز در بازار بین بانکی و بازار آزاد رو به کاهش گذاشت و در نهایت در شهریور ماه سال جاری به دنبال نهایی شدن توافق هسته‌ای در کنگره آمریکا، به کمترین میزان در ۳ سال اخیر (۲,۷۲۷ ریال) تنزل یافت. توافق هسته‌ای در فروردین ماه فرصت خوبی را فراهم کرد تا بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران یکسان‌سازی نرخ ارز را در دستور کار قرار دهد. در این دوره حتی بانک مرکزی برای کنترل نرخ ارز در بازار آزاد، به عرضه ارز با نرخ کمتر از نرخ بازار به واسطه صرافی یکی از بانک‌های خصوصی کشور اقدام کرد. این اقدام رانت بزرگی را در اقتصاد ایجاد کرده و حتی می‌تواند به نوسانات بیشتر نرخ ارز در بازار آزاد دامن بزند. نمودار ۱۱ روند تحولات نرخ دلار را در بازه سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۴ نشان می‌دهد.

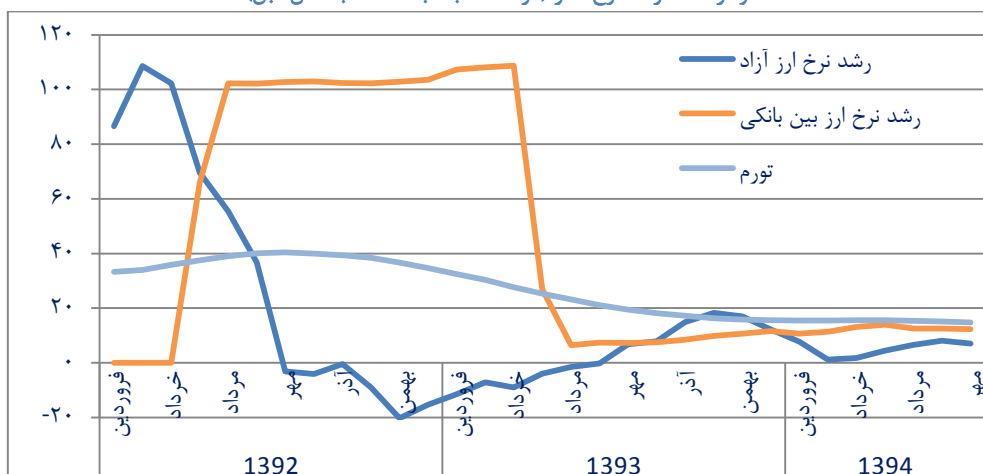
نمودار ۱۱ - نرخ دلار در برابر ریال

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های ماهانه اقتصادی و آرشینو نرخ ارز

یکی از مهمترین راهکارهای حفظ قدرت رقابت پذیری کشور، تغییرات متناسب نرخ ارز با شکاف تورم داخلی و خارجی است و مسؤولان بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در دولت یازدهم از ابتدای امر بر این مهم تأکید داشته‌اند. داده‌های آماری نشان می‌دهند در یک سال اخیر تا حدی به این مهم نزدیک شده‌ایم. نمودار ۱۲ رشد نرخ ارز در بازار آزاد و بازار بین بانکی را در قیاس با تورم به تصویر می‌کشد.

نمودار ۱۲ - رشد نرخ دلار (درصد، نسبت به ماه مشابه سال قبل)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های ماهانه اقتصادی، آرشینو نرخ ارز و گزارش‌های شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی

همان طور که در نمودار ۱۲ دیده می‌شود، در سال ۱۳۹۲ همگام با کنترل رشد نرخ ارز در بازار آزاد و نرخ تورم، رشد نرخ ارز در بازار بین بانکی به حدود ۱۰۰ درصد رسیده است. به این ترتیب با نزدیک شدن نرخ‌های ارز در بازار بین بانکی و بازار آزاد، از نیمه دوم سال ۱۳۹۳ رشد این نرخ‌ها متناسب با نرخ تورم بوده است. در نیمه اول سال جاری و در پی نهایی شدن توافق هسته‌ای، رشد نرخ ارز در بازار آزاد از تورم کمتر شده، اگرچه رشد این نرخ در بازار بین بانکی همچنان متناسب با تورم است.

۶. متغیرهای پولی و اعتباری

در جدول ۸ اجزای پایه پولی از سال ۱۳۹۱ به این سو نشان داده شده است.

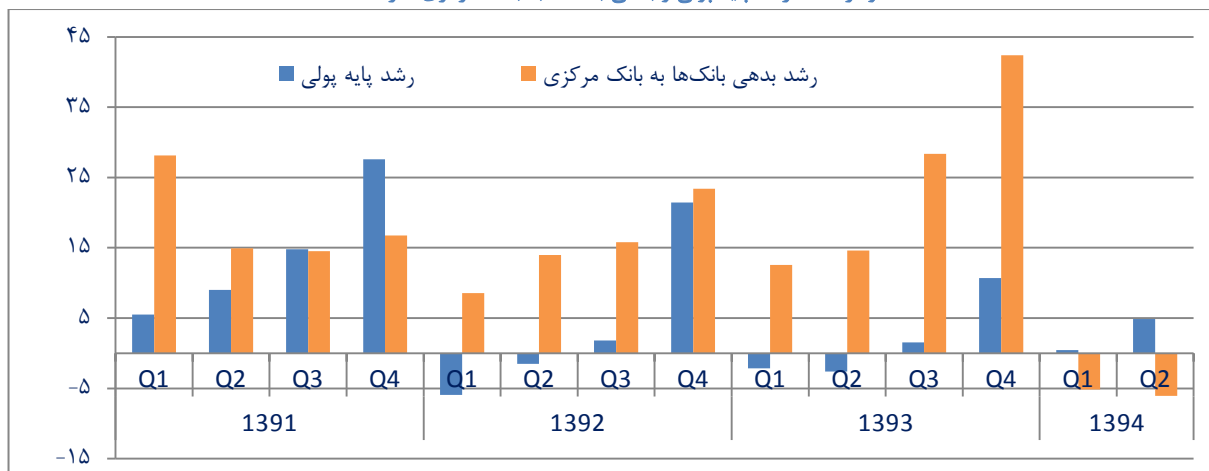
جدول ۸ - اجزای پایه پولی ۱۳۹۱-۱۳۹۳

رشد بهار ۱۳۹۴ نسبت به زمستان ۱۳۹۳ (درصد)	مانده (هزار میلیارد ریال)				
	بهار ۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	
۰/۴	۱,۳۱۷/۲	۱,۳۱۱/۵	۱,۱۸۴/۹	۹۷۵/۸	پایه پولی
۴/۳	۱,۶۴۸/۲	۱,۵۸۰/۴	۱,۶۷۸/۳	۷۶۹/۲	خالص دارایی‌های خارجی
۲۳۹/۱	۱۱۲/۸	۳۳/۳	۳۸/۷	۴۶/۰	خالص بدهی بخش دولتی
-۵/۲	۸۱۳/۷	۸۵۸/۰	۶۰۲/۶	۴۸۸/۳	بدهی بانک‌ها
۸/۴	-۱,۲۵۷/۵	-۱,۱۶۰/۳	-۱,۱۳۴/۷	-۳۲۷/۷	خالص سایر اقلام

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی، شماره‌های مختلف؛ اسلایدهای سخنرانی قائم مقام بانک مرکزی در بیست و پنجمین همایش پولی و ارزی، ۱۰ و ۱۱ خرداد ۱۳۹۴؛ و نشریه روند، بهار ۱۳۹۴

عامل اصلی رشد پایه پولی در سال ۱۳۹۳ رشد بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی بوده است. با ممنوعیت استقراض دولت از بانک مرکزی، استقراض دولت از نظام بانکی افزایش یافته و متعاقباً بانک‌ها به بانک مرکزی مقروض گشته‌اند. نمودار ۱۳ به خوبی ارتباط نزدیک رشد پایه پولی و رشد بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی را به تصویر می‌کشد.

نمودار ۱۳ - رشد پایه پولی و بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی (درصد)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های گزیده آمارهای اقتصادی، بخش پولی و بانکی
یادداشت: رشد هر فصل نسبت به زمستان سال قبل از آن محاسبه شده است.

در فصل اول سال جاری علیرغم کاهش قابل توجه بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی (رشد منفی ۵/۲ درصدی)، رشد پایه پولی نسبت به زمستان سال گذشته به ۰/۴ درصد رسیده است. عامل اصلی این رشد پایه پولی افزایش چشمگیر خالص بدهی‌های دولت به بانک مرکزی (رشد ۲۳۹/۱ درصدی معادل ۷۹/۵ هزار میلیارد ریال) در فصل اول سال جاری نسبت به زمستان سال گذشته بوده است. این رقم سهمی ۶/۱ واحد درصدی در رشد پایه پولی داشته است. خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی نیز با رشد ۴/۳ درصدی در فصل اول سال جاری، سهمی ۵/۲ واحد درصدی در رشد نقدینگی داشته است. اما مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها و خالص سایر اقلام اثر کاهنده بر رشد پایه پولی (به ترتیب منفی ۳/۴ و منفی ۷/۵ واحد درصد) داشته‌اند. بنابراین در فصل اول سال جاری نقش بدهی بانک‌ها در رشد پایه پولی کم‌رنگ شده و مجدداً این بدهی دولت است که عامل اصلی رشد پایه پولی شده است. این وضعیت نشان می‌دهد که در کنار سخت‌گیری بانک مرکزی بر بانک‌ها، دولت به ویژه به دلیل قیمت‌های پایین نفت توان رعایت انضباط مالی را نداشته و همچون گذشته به منابع بانک مرکزی توسل جسته است. رشد ۰/۴ درصدی پایه پولی به رشد ۴/۱ درصدی نقدینگی در بهار ۱۳۹۴ منجر شده است. رشد پایه پولی در پایان شهریور ماه امسال نسبت به پایان اسفند ماه سال گذشته معادل ۴/۸ درصد بوده که رشد ۱۱/۴ درصدی نقدینگی را به دنبال داشته است. جدول ۹ زیرمجموعه‌های نقدینگی را در فاصله سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۴ به تصویر می‌کشد.

جدول ۹ - زیرمجموعه‌های نقدینگی (هزار میلیارد ریال / درصد)

	۱۳۹۴		۱۳۹۳		۱۳۹۲		۱۳۹۱		۱۳۹۰		
	تابستان	بهار	تابستان	پاییز	تابستان	بهار	تابستان	پاییز	تابستان	بهار	
حجم پول	۱,۱۸۰/۲	۱,۱۲۳/۸	۱,۲۰۷/۶	۱,۱۵۵/۸	۱,۲۰۰/۶	۱,۱۴۶/۸	۱,۱۹۶/۰	۱,۰۷۹/۴	۱,۱۰۱/۵	۱,۰۷۱/۲	سطح
	-۲/۳	-۶/۹	۱/۰	-۳/۴	-۰/۴	-۴/۱	۵/۲	-۵/۰	-۳/۱	-۵/۸	رشد
اسکناس و مسکوک	۳۰۶/۴	۲۹۷/۶	۳۵۱/۷	۲۹۰/۹	۲,۲۹۲/۳	۲۹۰/۱	۳۳۴/۱	۲۷۶/۰	۲۸۰/۷	۲۷۸/۳	سطح
	-۱۲/۹	-۱۵/۴	۵/۳	-۱۲/۹	۵۸۶/۱	-۱۳/۲	۱/۲	-۱۶/۴	-۱۵/۰	-۱۵/۷	رشد
سپرده‌های دیداری	۸۷۳/۸	۸۲۶/۲	۸۵۵/۹	۸۶۴/۹	۹۰۸/۳	۸۵۶/۸	۸۶۱/۹	۸۰۳/۳	۸۲۰/۸	۷۹۳/۰	سطح
	۲/۱	-۳/۵	-۰/۷	۰/۳	۵/۴	-۰/۶	۶/۹	-۰/۴	۱/۸	-۱/۷	رشد
شبه پول	۷,۵۴۷/۳	۷,۰۴۲/۹	۶,۶۱۶/۳	۶,۲۶۸/۰	۵,۸۶۵/۲	۵,۵۰۷/۰	۵,۱۹۹/۵	۴,۴۲۸/۳	۳,۹۶۲/۴	۳,۶۵۸/۳	سطح
	۱۴/۱	۶/۴	۲۷/۲	۲۰/۶	۱۲/۸	۵/۹	۴۹/۸	۲۷/۶	۱۴/۲	۵/۴	رشد
نقدینگی	۸,۷۱۶/۷	۸,۱۴۷/۸	۷,۸۲۳/۸	۷,۴۲۳/۸	۷,۰۶۵/۸	۶,۶۵۲/۹	۶,۳۹۵/۵	۵,۵۰۷/۷	۵,۰۶۴/۰	۴,۷۲۹/۵	سطح
	۱۱/۴	۴/۱	۲۲/۳	۱۶/۱	۱۰/۵	۴/۰	۳۸/۸	۱۹/۶	۹/۹	۲/۷	رشد

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های گزیده آمارهای اقتصادی، بخش پولی و بانکی
یادداشت: رشد هر فصل نسبت به زمستان سال قبل از آن محاسبه شده است.

در بهار سال جاری علیرغم کنترل رشد پایه پولی، نقدینگی رشد قابل توجهی داشته و عامل اصلی آن افزایش چشمگیر سپرده‌های غیردیداری بوده است. به این ترتیب می‌توان گفت که نرخ سود ۲۰ درصدی و بالاتر سپرده‌های مدت‌دار در شرایط تورم حدود ۱۵ درصد و کمتر، جذابیت زیادی برای سپرده گذاران داشته است. رشد ۴۰/۳ سپرده‌های سرمایه گذاری مدت‌دار نسبت به خرداد ماه سال ۱۳۹۳ مؤید این مطلب است. در پایان خرداد ماه ضریب فزاینده نقدینگی معادل ۶/۲ واحد بوده و سهم رشد ضریب فزاینده از رشد نقدینگی نسبت به مدت مشابه سال قبل بهبود یافته است. بدین ترتیب باید گفت که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تا حدی در اصلاح ترکیب رشد نقدینگی موفق عمل کرده است.

۷. وضعیت مالی دولت

وضعیت مالی دولت در بهار و تابستان سال جاری به شدت تحت تأثیر آفت درآمدهای نفتی بوده است. اگرچه در بودجه مصوب سال ۱۳۹۴ قیمت نفت به درستی حدود ۵۰ دلار در هر بشکه پیش‌بینی شده است، اما عملکرد دولت در نیمه اول امسال در مجموع کسری بودجه ۱۲۷/۹ هزار میلیارد ریالی به بار آورده است. جدول ۱۰ جزییات وضعیت مالی دولت را به تصویر می‌کشد.

جدول ۱۰ - وضعیت مالی دولت (هزار میلیارد ریال)

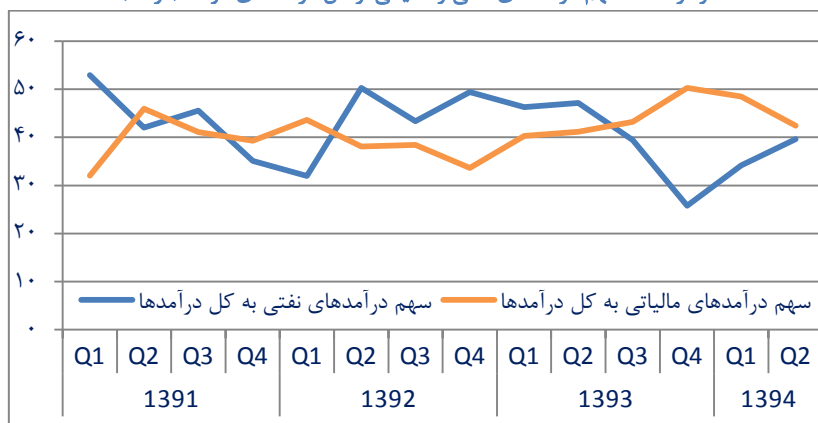
۱۳۹۴		۱۳۹۳		۱۳۹۲	
تابستان	بهار	تابستان	پاییز	تابستان	بهار
جمع درآمدها	۱۸۸/۰	۳۱۷/۳	۲۹۱/۴	۵۳۲/۸	۲۹۸/۸
درآمدهای مالیاتی	۸۲/۰	۱۲۰/۹	۱۱۲/۰	۱۷۹/۳	۱۲۰/۵
درآمدهای نفتی	۶۰/۱	۱۵۹/۵	۱۲۶/۴	۲۶۳/۴	۱۳۸/۳
سایر درآمدهای جاری	۴۵/۳	۳۶/۱	۵۲/۴	۸۹/۴	۳۹/۴
سایر درآمدهای سرمایه‌ای	۰/۷	۰/۸	۰/۵	۰/۷	۰/۶
جمع هزینه‌ها	۲۵۷/۴	۲۹۹/۸	۳۴۱/۱	۵۱۹/۵	۳۴۶/۵
پرداخت‌های جاری	۲۴۱/۹	۲۷۱/۹	۲۸۴/۸	۳۹۹/۰	۳۳۲/۰
پرداخت‌های عمرانی	۱۲/۳	۲۳/۷	۵۳/۸	۱۳۰/۴	۰/۳
کسری بودجه	-۶۹/۴	۱۷/۵	-۴۹/۷	۱۳/۳	-۴۷/۷

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های گزیده آمارهای اقتصادی، بخش مالی و بودجه یادداشت: اختلاف میان کسری بودجه و خالص درآمدها و مخارج، به علت تنخواه گردان‌های پرداخت شده است.

درآمدهای مالیاتی دولت اگرچه در نیمه اول امسال ۶/۴ درصد نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد یافته، اما تحقق ۳۷/۸ درصدی نسبت به قانون بودجه داشته و پاسخگوی کاهش ۲۲/۴ درصدی درآمدهای نفتی نبوده و بنابراین به طور کلی درآمدهای دولت کاهش ۳/۰ درصدی در این مدت داشته است. این در حالی است که طبق معمول دولت توان کنترل رشد هزینه‌های جاری را نداشته و رشد ۹/۵ درصدی این هزینه‌ها در این مدت به رشد ۷/۶ درصدی کل هزینه‌های دولت منجر شده است و به این ترتیب کسری بودجه ۱۱۴/۴ درصد بیش از مدت مشابه سال قبل رقم خورده است. کل بودجه عمرانی تخصیص یافته در نیمه اول امسال ۸۶/۲ هزار میلیارد ریال بوده که در مقابل رقم مصوب ۴۷۳/۹ هزار میلیارد ریالی بیانگر تحقق فقط ۱۸/۲ درصدی است. به عبارت دیگر باید گفت که بخش عمده ۲۷۹/۴ هزار میلیارد ریال درآمد نفتی در این مدت به مصرف هزینه‌های جاری رسیده و بخش اندکی از آن به آبادانی کشور اختصاص یافته است.

سهم درآمدهای مالیاتی از کل درآمدها اگرچه از نیمه دوم سال ۱۳۹۳ به این سو از سهم درآمدهای نفتی پیشی گرفته، اما در سال جاری مجدداً سهم درآمدهای نفتی رو به فزونی نهاده و سهم درآمدهای مالیاتی اندکی کاهش یافته است. نمودار ۱۴ روند سهم درآمدهای نفتی و مالیاتی دولت از کل درآمدها را نشان می‌دهد.

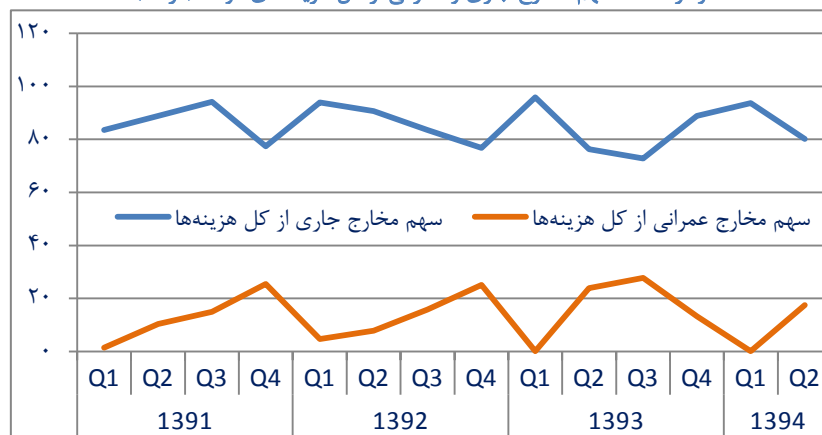
نمودار ۱۴ - سهم درآمدهای نفتی و مالیاتی از کل درآمدهای دولت (درصد)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های گزیده آمارهای اقتصادی، بخش مالی و بودجه

از سوی دیگر تجربه نشان داده است که در نیمه اول هر سال سهم زیادی از بودجه به مخارج عمرانی اختصاص نمی‌یابد و معمولاً در ماه‌های پایانی سال این هزینه‌ها افزایش می‌یابند. با این وجود از زمستان سال ۱۳۹۳ و همزمان با افت شدید قیمت نفت، سهم بودجه عمرانی رو به کاهش نهاده و در بهار سال ۱۳۹۴ تقریباً به صفر رسید، اگرچه در تابستان امسال مخارج عمرانی سهمی ۱۷/۵ درصدی از کل هزینه‌ها داشته است. نمودار ۱۵ به خوبی این روند را به تصویر می‌کشد.

نمودار ۱۵ - سهم مخارج جاری و عمرانی از کل هزینه‌های دولت (درصد)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های گزیده آمارهای اقتصادی، بخش مالی و بودجه

مشاهده می‌شود که دولت یازدهم نیز در استفاده از منابع نفتی برای ایجاد سرمایه‌گذاری‌های عمرانی ناموفق عمل کرده و نه تنها کسری بودجه تورمزایی را به اقتصاد تحمیل کرده است، بلکه با استفاده کردن درآمدهای نفتی برای پوشش هزینه‌های جاری، عملاً تزریق منابع ارزی را به صورت تورمزا موجب شده است. این موارد در کنار احتمال در پیش گرفتن سیاست‌های انبساطی پولی در نیمه دوم سال تحت عنوان حمایت از تولید، به شدت دستاورد کنترل تورم دولت را تهدید می‌کنند.

۸. بازار سرمایه

شاخص کل بازار سهام از ابتدای سال تا پایان شهریور ماه بازدهی منفی ۱/۵ درصدی داشته است. با توجه به رشد ۴/۱ درصدی شاخص قیمت مصرف کننده در همین مدت شش ماهه، بازدهی واقعی بازار سرمایه منفی‌تر از این مقدار بوده است. جدول ۱۱ وضعیت شاخص‌های اصلی بازار سهام را به تصویر می‌کشد.

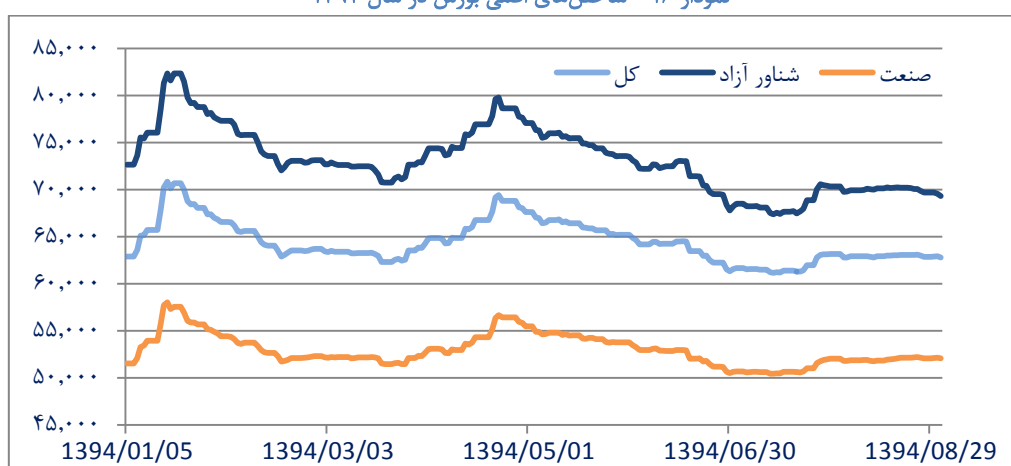
جدول ۱۱ - شاخص‌های اصلی بازار سهام ۱۳۹۱-۱۳۹۴

۱۳۹۴		۱۳۹۳			۱۳۹۲				
تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار
۶۱،۵۷۷	۶۳،۸۱۱	۶۲،۵۳۲	۶۹،۵۳۸	۷۱،۶۸۶	۷۲،۹۶۹	۷۹،۰۱۵	۸۶،۹۵۷	۶۱،۷۰۷	۷۸،۹۱۷
۱۳۱،۱۲۱	۱۳۸،۱۶۸	۱۳۵،۰۸۹	۱۳۳،۹۵۵	۱۲۹،۴۶۲	۱۳۹،۳۸۲	۱۵۷،۶۲۸	۱۶۹،۹۹۶	۱۱۸،۳۹۲	۸۰،۹۱۱
۵۰،۶۶۱	۵۲،۳۱۳	۵۱،۲۹۶	۵۸،۲۹۹	۶۰،۷۵۲	۶۱،۲۷۱	۶۵،۸۳۷	۷۲،۷۱۷	۵۱،۷۶۶	۴۲،۰۸۶
۲،۶۴۰	۲،۷۹۴	۲،۸۱۳	۳،۱۹۲	۳،۲۹۴	۳،۴۸۵	۳،۸۶۶	۴،۲۵۹	۳،۰۱۴	۲،۳۲۸

مأخذ: وب سایت شرکت بورس اوراق بهادار تهران، آرشیو شاخص‌ها و گزارش‌های مختلف بازار

مشاهده می‌شود که شاخص‌های بازار سهام از زمستان سال ۱۳۹۲ به این سو روندی نزولی داشته‌اند. در بهار سال جاری شاخص کل ۱۲/۶ درصد نسبت به فصل مشابه سال قبل تنزل یافته و ارزش بازار در همین مدت رشد منفی ۱۹/۸ درصدی داشته است. به عبارت دیگر در طول یک سال منتهی به بهار سال جاری، سرمایه‌گذاران ۶۹۱ هزار میلیارد ریال از سرمایه‌های خود را از دست داده‌اند. نمودار ۱۶ روند سه شاخص اصلی بورس اوراق بهادار تهران را در سال جاری نشان می‌دهد.

نمودار ۱۶ - شاخص‌های اصلی بورس در سال ۱۳۹۴

مأخذ: وب سایت شرکت بورس اوراق بهادار تهران، آرشیو شاخص‌ها

۹. دیگر تحولات اقتصادی

یکی از مهمترین اتفاقات اخیر اقتصاد ایران عرضه اولیه اوراق خزانه اسلامی در فرابورس است. برای نخستین بار است که در ایران برای تأمین مالی کسری بودجه دولت از ابزاری به نام اوراق خزانه اسلامی استفاده می‌شود که ساز و کاری شبیه به اوراق قرضه کوتاه مدت دولتی دارد. ۴۰۰ هزار برگه از این اوراق در روز هشتم مهر ماه سال جاری در فرابورس عرضه اولیه شد و در نهایت ۳۸۳،۸۳۷ ورقه از این اوراق به قیمت ۹۰۰،۵۰۰ ریال به فروش رفت. قیمت اسمی این اوراق یک میلیون ریال است و بنابراین طبق روش نرخ سود مرکب با دوره زمانی معین (تا سررسید ۲۳ اسفند امسال) نرخ سود مؤثر این اوراق حدود ۲۶ درصد بوده است. در این زمینه توجه به نکات زیر حایز اهمیت است:

- دولت معادل ۱۰ هزار میلیارد ریال از بدهی‌های خود به پیمانکاران را طبق مفاد قانون بودجه سال ۱۳۹۳ اوراق‌سازی کرده است. این رقم معادل معادل ۷/۸ درصد از کسری بودجه ۱۲۸ هزار میلیارد ریالی این سال است. بنابراین فعلاً اوراق خزانه اسلامی نقش پُررنگی در تأمین مالی دولت ایفا نمی‌کند.
- تاکنون فقط ۳/۸ درصد از کل اوراق خزانه موجود در فرابورس به فروش رفته‌اند و ابهام فراوانی در خصوص ادامه عرضه‌های اولیه این اوراق وجود دارد.
- نرخ سود مؤثر اوراق خزانه اسلامی بیش از سایر اوراق بهادار مشابه (صکوک، مرابحه و ...) موجود در بازار است. حتی در بازار ثانویه نرخ سود مؤثر این اوراق به حدود ۲۸ درصد رسیده که بسیار بیشتر از نرخ سود مؤثر کمتر از ۲۲ درصدی سپرده بانکی مدت‌دار است. این در حالی که در همه جای دنیا نرخ اوراق دولتی به پشتوانه اعتبار دولت پایین‌تر از اوراق

مشابه قرار می‌گیرد و سایر اوراق متناسب با ریسک خود از نرخ اوراق دولتی تبعیت می‌کنند. با این حساب اعتبار دولت در ایران در سطح نازلی ارزیابی می‌شود و بنگاه‌های خصوصی ریسک کمتری از دولت به سرمایه‌گذاران منتقل می‌کنند. ممکن است ادعا شود که عرضه‌کنندگان اولیه این اوراق در ایران پیمانکاران طلبکار از دولت بوده‌اند، نه خود دولت و بنابراین آنها به دلیل نیاز به نقدینگی حاضر به عرضه اوراق در قیمت‌های پایین شده‌اند. با این حساب بازده مؤثر بالای این اوراق ارتباطی به ریسک بیشتر این اوراق نداشته است. اما در پاسخ باید توجه داشت که نرخ بازدهی مؤثر این اوراق در بازار ثانویه حتی بالاتر از نرخ بازدهی در بازار اولیه رفته و در اینجا دیگر نمی‌توان بحث نیاز به نقدینگی پیمانکاران را مطرح کرد.

- رییس‌جمهور روحانی در گفت و گوی تلویزیونی در ۲۱ مهر ماه اعلام کرد که این اوراق می‌توانند به نظام بانکی فروخته شده و بانک‌ها نیز می‌توانند این اوراق را بابت تسویه بدهی‌های خود به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارایه دهند. اگر این ساز و کار رخ دهد، عملاً به معنی تأمین مالی دولت از طریق چاپ پول و استقراض از بانک مرکزی است که تبعات تورمی به دنبال خواهد داشت. حتی اگر این اوراق از نظام بانکی به بانک مرکزی انتقال نیابد، عملاً تغییری در روش‌های فعلی تأمین مالی دولت رخ نخواهد داد. در حال حاضر دولت با استقراض از بانک‌ها آنها را وادار به اضافه برداشت از بانک مرکزی کرده است، چرا که منابع موجود بانک‌ها پاسخگوی نیاز دولت نیست. اگر اوراق خزانه اسلامی به نظام بانکی منتقل شوند، اتفاقی که برای اوراق مشارکت رخ داده است، تکرار خواهد شد و عملاً تفاوتی بین اوراق خزانه اسلامی و اوراق مشارکت مشاهده نخواهد شد. اوراق مشارکت نیز عمدتاً به پیمانکاران و شرکت‌های طلبکار از دولت داده می‌شوند و این طلبکاران با بازخرید این اوراق از طریق سیستم بانکی، بدهی دولت را به بانک‌ها منتقل می‌کنند. بنابراین اوراق خزانه اسلامی باید صرفاً در بازار ثانویه در فرابورس خرید و فروش شوند.
- جدای از تمام نقاط ضعف موجود، باید انتشار اوراق خزانه اسلامی را به فال نیک گرفت. اولین اثر مثبت شکل‌گیری بازار اوراق قرضه دولتی این است که اثر تورمی کسری بودجه دولت را کاهش می‌دهد و این امر به سیاست کنترل دولت کمک شایانی خواهد رساند. به ویژه پس از تجربه شرایط رکودی نیمه اول سال جاری، تحریک تقاضا و تولید از طریق نظام بانکی ضروری به نظر می‌رسد و با کم شدن بار تأمین مالی دولت از دوش بانک‌ها، می‌توان بدون افزایش پایه پولی به این هدف دست یافت.
- اثر مثبت دیگر انتشار اوراق خزانه اسلامی، ایجاد ابزاری مناسب برای اجرای سیاست‌های پولی است. در عمده کشورهای دنیا بانک مرکزی با خرید یا فروش اوراق قرضه دولتی نسبت به اجرای سیاست پولی انبساطی یا انقباضی اقدام می‌کند. به این ترتیب با خرید اوراق قرضه، مکانیزم عرضه و تقاضا نرخ بهره را کاهش می‌دهد و در مقابل، فروش اوراق قرضه به افزایش نرخ بهره منجر می‌شود. این در حالی است که به دلیل عدم وجود اوراق خزانه در ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از طریق تعیین دستوری نرخ سود بانکی (و سایر ابزار سیاست پولی همچون تغییر نرخ ذخیره قانونی) نسبت به اجرای سیاست‌های پولی اقدام کرده و می‌کند. این نوع سیاست‌گذاری علاوه بر این که متناقض با مقتضیات بازار بوده و غیربهبینه است، همواره مورد مناقشه مسؤولان بانک مرکزی، بانک‌ها و فعالان اقتصادی قرار گرفته است. با راه افتادن بازار متشکل اوراق خزانه، ابزار مناسب و کارایی برای سیاست‌گذاری پولی در اختیار بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران قرار خواهد گرفت.
- در پی شکل‌گیری بازار برای اوراق خزانه، بازار سایر اوراق بدهی نیز شکل یافته‌تر شده و گسترش می‌یابد. در حال حاضر بازار بدهی ایران بسیار کوچک است و رابطه ریسک و بازده در آن به درستی رعایت نمی‌شود. اصولاً اوراق قرضه بنگاه‌های خصوصی باید متناسب با میزان ریسک خود از نرخ سود اوراق خزانه تبعیت کنند. بدون وجود اوراق خزانه این رابطه شکل نمی‌گرفت، ولی حالا شرایط برای تنوع بازدهی‌ها با توجه به تنوع ریسک‌ها فراهم شده است. به این ترتیب بنگاه‌های بیشتری ترغیب خواهند شد تا منابع مالی خود را از طریق بازار بدهی تأمین کنند. با توسعه یافتن بازار بدهی متشکل آزاد، نرخ سود توسط نیروهای بازار مشخص شده و تخصیص منابع به شکل بهینه‌تری صورت می‌گیرد. در این حالت می‌توان امید داشت که بالأخره سیاست تعیین نرخ سود بانکی به صورت دستوری از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی

ایران رها شده و بانک‌ها نیز نرخ‌های سود را بر مبنای نیروهای بازار و متناسب با ریسک اعمال کنند. به این ترتیب انتشار اوراق خزانه اسلامی می‌تواند سنگ بنای آزادسازی مالی در اقتصاد ایران باشد.

۱۰. ایران در قیاس با کشورهای همسایه

با توجه به تأکید اسناد بالا دستی نظام و به ویژه سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ بر جایگاه ایران در منطقه، شاخص‌های کلان اقتصادی ایران با کشورهای منطقه در ذیل مورد مقایسه قرار گرفته‌اند.

ایران در مقایسه با کشورهای همسایه

کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵
رشد اقتصادی (درصد)						
ایران	۶/۶	۳/۸	-۶/۶	-۱/۹	۴/۳	-۰/۸
ارمنستان	۲/۲	۴/۷	۷/۱	۳/۵	۳/۴	۲/۵
افغانستان	۸/۴	۶/۵	۱۴/۰	۳/۹	۱/۳	۲/۰
امارات	۱/۶	۴/۹	۷/۲	۴/۳	۴/۶	۳/۰
آذربایجان	۵/۰	-۰/۱	۲/۲	۵/۸	۲/۸	۴/۰
بحرین	۴/۳	۲/۱	۳/۶	۵/۳	۴/۵	۳/۴
پاکستان	۲/۶	۳/۶	۳/۸	۳/۷	۴/۰	۴/۲
ترکیه	۹/۳	۸/۸	۲/۱	۴/۲	۲/۹	۳/۰
ترکمنستان	۹/۲	۱۴/۷	۱۱/۱	۱۰/۲	۱۰/۳	۸/۵
عراق	۶/۴	۷/۵	۱۳/۹	۶/۶	-۲/۱	-۰/۰
عربستان	۴/۸	۱۰/۰	۵/۴	۲/۷	۳/۵	۳/۴
عمان	۴/۸	۴/۱	۵/۸	۴/۷	۲/۹	۴/۴
قطر	۱۹/۶	۱۳/۴	۴/۹	۴/۶	۴/۰	۴/۷
کویت	-۲/۴	۱۰/۶	۷/۷	۰/۸	-۰/۱	۱/۲
یمن	۷/۷	-۱۲/۷	۲/۴	۴/۸	-۰/۲	-۲۸/۱
تولید ناخالص داخلی بر مبنای برابری قدرت خرید (میلیارد دلار)						
ایران	۱,۲۷۴	۱,۳۵۰	۱,۲۸۴	۱,۲۸۰	۱,۳۵۷	۱,۳۸۲
ارمنستان	۱۹	۲۰	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵
افغانستان	۴۴	۴۸	۵۶	۵۹	۶۱	۶۳
امارات	۴۶۸	۵۰۲	۵۴۸	۵۸۱	۶۱۷	۶۴۲
آذربایجان	۱۳۹	۱۴۲	۱۴۸	۱۵۹	۱۶۶	۱۷۴
بحرین	۵۰	۵۲	۵۵	۵۹	۶۲	۶۵
پاکستان	۷۱۰	۷۵۱	۷۹۴	۸۳۶	۸۸۴	۹۳۱
ترکیه	۱,۱۸۴	۱,۳۱۵	۱,۳۶۸	۱,۴۴۸	۱,۵۱۵	۱,۵۷۶
ترکمنستان	۵۰	۵۸	۶۶	۷۳	۸۲	۹۰
عراق	۳۸۳	۴۲۱	۴۸۸	۵۲۹	۵۲۶	۵۳۱
عربستان	۱,۲۱۸	۱,۳۶۷	۱,۴۶۷	۱,۵۳۱	۱,۶۱۰	۱,۶۸۱
عمان	۱۲۸	۱۳۶	۱۴۶	۱۵۶	۱۶۳	۱۷۲
قطر	۲۲۱	۲۵۶	۲۷۳	۲۹۰	۳۰۷	۳۲۴
کویت	۲۱۹	۲۴۷	۲۷۱	۲۷۸	۲۸۳	۲۸۹
یمن	۱۰۴	۹۲	۹۶	۱۰۳	۱۰۴	۷۶
نرخ تورم (درصد)						
ایران	۱۲/۴	۲۱/۵	۳۰/۵	۳۴/۷	۱۵/۵	۱۵/۱
ارمنستان	۷/۳	۷/۷	۲/۵	۵/۸	۳/۰	۴/۳
افغانستان	۲/۲	۱۱/۸	۶/۴	۷/۴	۴/۷	-۱/۹

۳/۷	۲/۳	۱/۱	۰/۷	۰/۹	۰/۹	امارات
۵/۰	۱/۴	۲/۴	۱/۰	۷/۹	۵/۷	آذربایجان
۲/۰	۲/۷	۳/۳	۲/۸	-۰/۴	۲/۰	بحرین
۴/۵	۸/۶	۷/۴	۱۱/۰	۱۳/۷	۱۰/۱	پاکستان
۷/۴	۸/۹	۷/۵	۸/۹	۶/۵	۸/۶	ترکیه
۷/۰	۶/۰	۶/۸	۵/۳	۵/۳	۴/۵	ترکمنستان
۱/۹	۲/۲	۱/۹	۶/۱	۵/۶	۲/۴	عراق
۲/۱	۲/۷	۳/۵	۲/۹	۳/۷	۳/۸	عربستان
-۰/۴	۱/۰	۱/۲	۲/۹	۴/۰	۳/۳	عمان
۱/۶	۳/۰	۳/۱	۱/۹	۱/۹	-۲/۴	قطر
۳/۳	۲/۹	۲/۷	۳/۲	۴/۹	۴/۵	کویت
۳۰/۰	۸/۲	۱۱/۰	۹/۹	۱۹/۵	۱۱/۲	یمن
رشد واردات کالاها و خدمات (درصد)						
۲/۱	۱۱/۴	-۷/۸	-۱۳/۲	-۸/۶	۰/۲	ایران
-۹/۰	۴/۵	۷/۰	۵/۸	-۴/۶	۳/۹	ارمنستان
-۱/۸	-۲/۷	-۸/۹	۶/۳	۳/۲	۲۲/۹	افغانستان
۳/۹	۵/۲	۶/۸	۱۱/۱	۱۵/۴	۸/۱	امارات
-۶/۸	۳/۵	۱۲/۵	۱۲/۵	۳۷/۹	-۰/۸	آذربایجان
-۲۵/۱	-۶/۶	-۰/۹	۰/۴	-۱/۷	۵/۴	بحرین
۹/۸	۴/۳	۲/۶	۳/۱	۲/۷	-۱/۴	پاکستان
-۱/۶	-۰/۳	۸/۴	۱/۳	۱۱/۳	۱۷/۶	ترکیه
-۱۰/۲	۲/۹	۱۳/۱	۲۲/۱	۲۲/۸	-۵/۵	ترکمنستان
n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	عراق
-۰/۱	۱۴/۳	۹/۶	۹/۵	۳/۱	-۱/۴	عربستان
-۱/۸	۴/۹	۲۴/۰	۱۹/۸	۱۱/۱	۳/۴	عمان
۴/۷	۶/۴	۸/۷	۲۱/۵	۴۰/۸	-۱/۴	قطر
۳/۰	۸/۱	۰/۸	۱۴/۰	۵/۲	۶/۳	کویت
-۲۰/۱	۴/۴	-۳/۴	۲۲/۳	-۱۵/۵	-۶/۳	یمن
رشد صادرات کالاها و خدمات (درصد)						
۱۶/۱	۱۵/۷	-۲/۴	-۲۶/۶	-۱/۸	۱۱/۲	ایران
۲/۲	۸/۳	۹/۰	۸/۹	۸/۰	۲۹/۴	ارمنستان
-۱۸/۶	-۱۸/۸	۹/۳	-۵/۶	-۳/۰	۴۵/۴	افغانستان
۷/۹	۲/۸	۵/۴	۱۸/۶	۲/۵	۰/۱	امارات
۱۴/۱	-۲/۳	-۱/۸	-۱/۵	-۳/۲	-۱/۸	آذربایجان
-۱۲/۳	۳/۹	۸/۰	۰/۳	۹/۴	۲/۳	بحرین
۲/۲	۱/۰	۵/۷	۱/۲	۷/۴	۰/۲	پاکستان
-۰/۵	۴/۵	۰/۳	۱۲/۷	۶/۲	۸/۸	ترکیه
۱۶/۰	۵/۱	۰/۵	۱۰/۱	۲/۱۰	۲۷/۶	ترکمنستان
n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	عراق
۸/۲	۲/۰	۱/۶	۵/۰	۸/۲	۴/۷	عربستان
۹/۹	۴/۸	۹/۶	۱۰/۶	۳/۵	۷/۸	عمان
۴/۷	۶/۴	۸/۷	۲۱/۵	۴۰/۸	-۱/۴	قطر
۵/۵	-۸/۰	-۲/۵	۷/۷	۱۴/۳	-۰/۵	کویت
-۳۶/۳	۱۰/۲	۳/۵	-۱۱/۶	-۱۷/۷	۴/۲	یمن
نرخ بیکاری (درصد)						
۱۱/۷	۱۰/۶	۱۰/۴	۱۲/۲	۱۲/۳	۱۳/۵	ایران
۱۷/۹	۱۸/۰	۱۸/۵	۱۹/۰	۱۹/۰	۱۹/۰	ارمنستان
n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	افغانستان
n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	امارات
۶/۰	۶/۰	۶/۰	۶/۰	۶/۰	۶/۰	آذربایجان

۴/۲	۴/۱	۴/۴	۳/۹	۴/۰	۳/۶	بحرین
۶/۵	۶/۷	۶/۳	۶/۵	۶/۰	۵/۶	پاکستان
۱۰/۸	۹/۹	۹/۰	۸/۴	۹/۱	۱۱/۱	ترکیه
n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	ترکمنستان
n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	عراق
n/a	۵/۵	۵/۶	۵/۵	۵/۸	۵/۵	عربستان
n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	عمان
n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	قطر
۲/۱	۲/۱	۲/۱	۲/۱	۲/۱	۲/۱	کویت
n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	یمن

مأخذ: IMF, World Economic Outlook, October ۲۰۱۵

n/a = اطلاعات در دسترس نیست